

Számítógépek alkalmazása 1.
2. előadás, 2004. szeptember 27.

Pixelgrafika 2.

Tartalomjegyzék

Első rész (szín)

1. Fény fizikai tulajdonságai

1.1 Elektromágneses sugárzás

1.2 Spektrális energiaeloszlás

1.3 Kromatikus aberráció

2. Látás

2.1 Szem optikai felépítése

2.2 Retina

2.3 Receptorok

2.4 Színlátás fiziológiája

2.5 Szín, telítettség, világosság

2.6 Összeadó-kivonó színkeverés

2.7 CMY – CMYK színkeverés

3. Színrendszerek

3.1 Színösszehasonlítás

3.2 CIE XYZ színingertér (1931)

3.3 CIE LAB színingertér (1976)

3.4 RGB színmodel

3.5 HSV, HSL színmodellek

3.5 RGB – HSV konverzió

Második rész (forma)

4. Világosság

4.1 Dinamika

4.2 Kontraszt

4.3 Gamma

4.4 Fehér pont

5. Pixelképek tulajdonságai

5.1 Színmélység

5.2 Felbontás

5.3 CRT, CCD, Offset, Inkjet/Laser

6. Mintavétel

6.1 Mintavétel

6.2 Alias jelenség

6.3 Fourier transzformáció

6.4 Képhiba javítás: Mip Mapping, Zaj, Diterálás, Hibaterítés

7. Grafikus adatcsere fájlformátumok

3.1 Felépítés

3.2 Tömörítés

3.3 Fontosabb formátumok: Raw, Targa, Bmp, Tiff, Jpg, Png

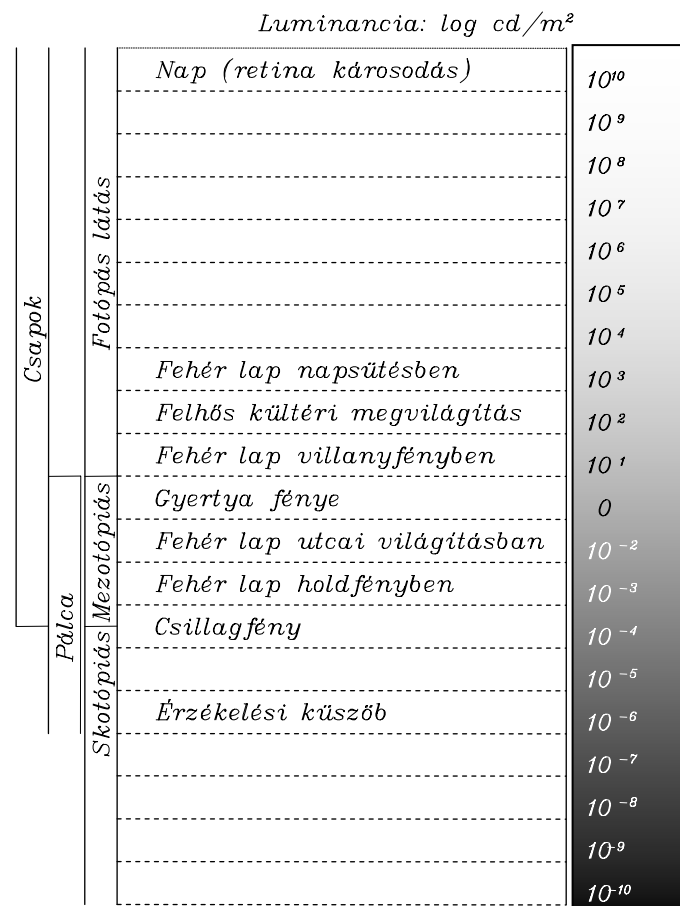
Dinamika (Dynamic Range)

A fényerőt a szem világosságként érzékeli. A nagyobb fényűrűségű fényforrást illetve megvilágított felületet a szemünk világosabbnak látja.

A szem 10^{-6} - 10^4 log cd/m² nagyságrendű fényerőváltozást képes érzékelni.

Eszközei: a pupilla, két fotóreceptor alaptípus, a pálca és a csap, amelyeknek az érzékenysége az éjszakai és nappali megvilágításra hangolódott.

Adaptáció: A szem egyidejűleg nem képes érzékelni a teljes fényerő skálát, hanem a megváltozott fényviszonyokhoz rövidebb vagy hosszabb idő alatt alkalmazkodik. Az átállási idő sötét megvilágításra elérheti a 30 percet is.

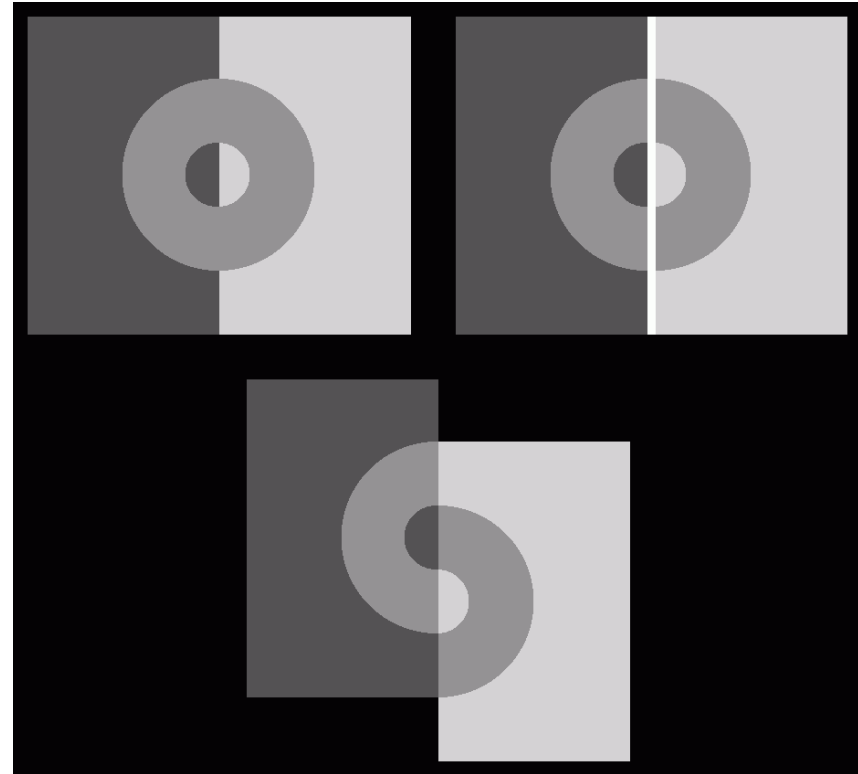
Kontraszt

A világosság relatív érzet, a szem csak az egymás melletti (vagy az egymás után megjelenő) felületek fénysűrűség eltérését érzékeli.

Az eltérés mértéke a kontraszt. L_1 és L_2 abszolút fénysűrűségű felület között érzett világosság különbség:

$$K = (L_1 - L_2) / (L_1 + L_2)$$

A még érzékelhető ΔL fénysűrűség-különbséget kontraszt-küszöbnek nevezik.

Koffka gyűrűk - Kurt Koffka (1886-1941) német pszichológus.

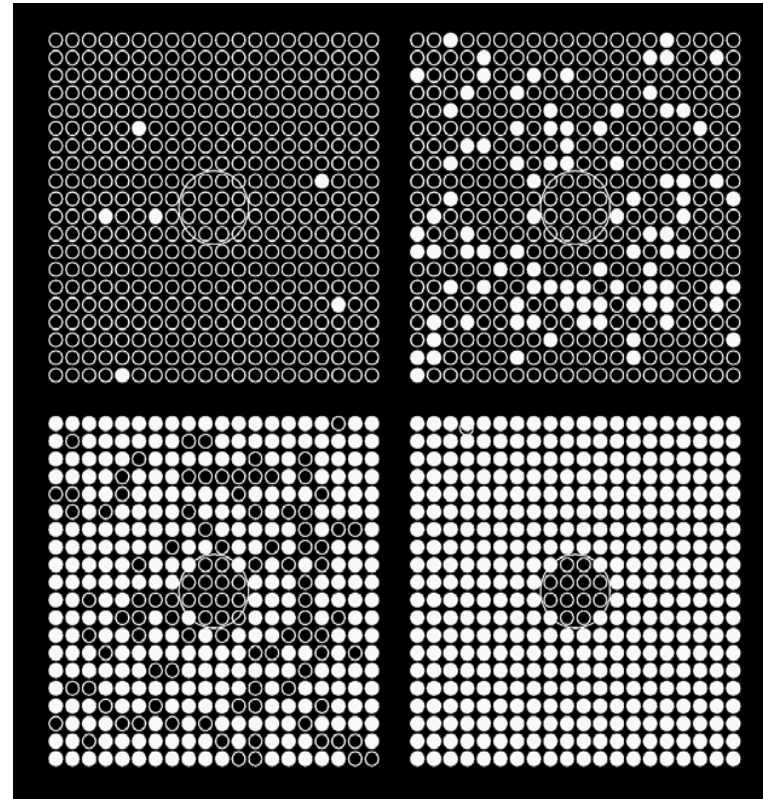
Gamma korrekció (Gamma Correction) (3/1)

A szem a világosság lépcsőket nem lineárisan érzékeli. Adott adaptációs szinten a szem a sötét részletekben kevesebb, a világos részletekben több lépcsőt különböztet meg.

A képfelvevő és megjelenítő eszközök világosság lépcsői viszont lineárisan növekednek.

A gamma korrekció a tényleges (fizikai) és az érzékelt (pszichológiai) világosság lépcsők közötti eltérés kiegyenlítésére szolgál.

A Gamma módosítható a képernyő szabályozókkal, a videó memóriában (LUT) vagy grafikus szerkesztő programmal.

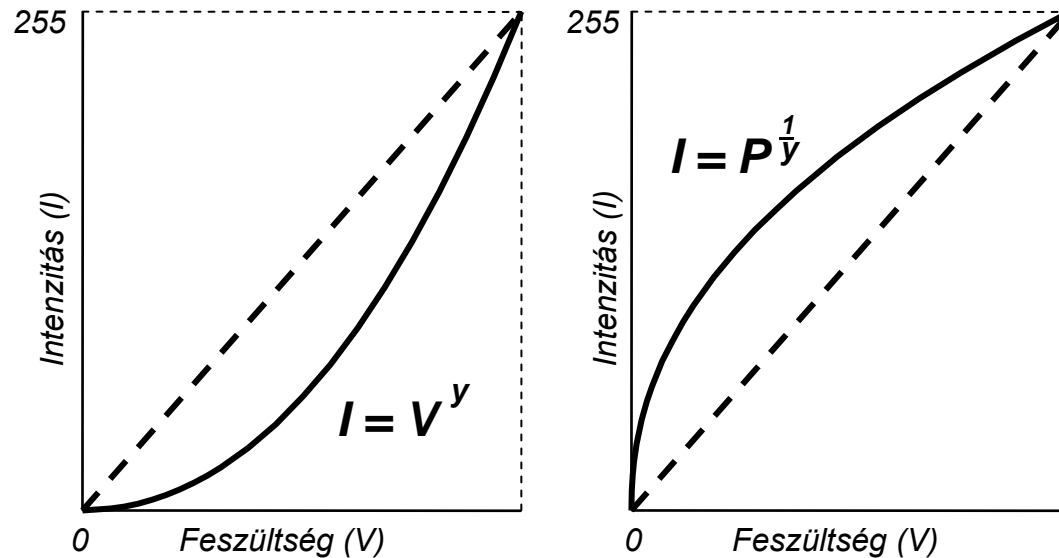
Az alacsony foton szám következményei. A négy rajz egyre növekvő megvilágítással 400 retina receptort illusztrál. Ahhoz, hogy a körrel jelzett terület világosság különbsége érzékelhető legyen, logaritmikusan növekvő számú foton szükséges. *Pirenne* (1967) alapján.

Gamma korrekció (3/2)

*Ferenczy Károly (1862-1917) Kavicsdobáló fiúk.
Forrás <http://www.kfki.hu/~arthp/>*

Gamma korrekció (3/3)

Gamma korrekció előtt és után. A folytonos vonal a fizikai mennyiséget (pl. a CRT képernyő vezérlő feszültségét), a szaggatott vonal a világosság érzetet jelöli.

A Gamma korrekció szükséges mértéke függ a megjelenítő eszközök szokásos háttér megvilágításától is. Például

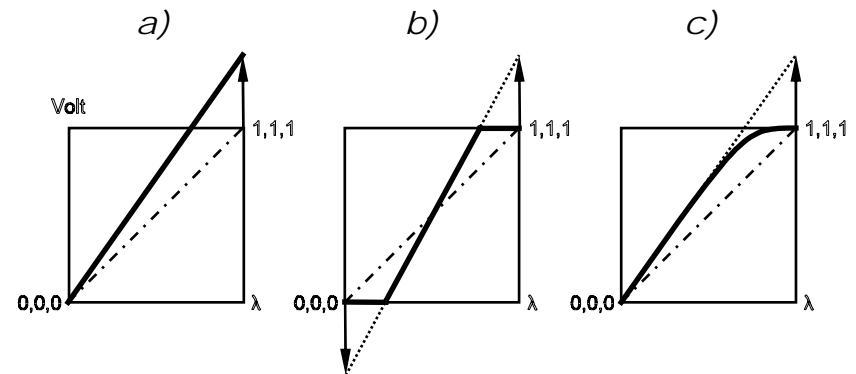
diafilm, tv (γ) = 1.25-1.5

számítógépes CRT képernyő (γ) = 2.2.

Kontraszt vagy gamma?

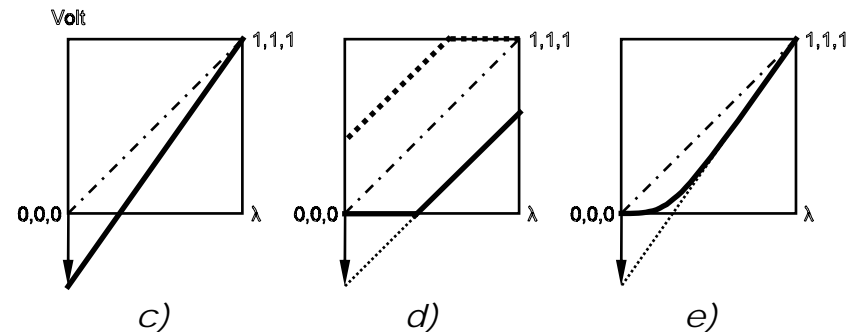
Kontraszt (*Contrast*) szabályozás:

- a) képernyőn,
- b) pixelgrafikus alkalmazásban lineárisan,
- c) görbével.

Fényerő (*Brightness*) szabályozás:

- d) képernyőn,
- e) pixelgrafikus alkalmazásban lineárisan,
- c) görbével.

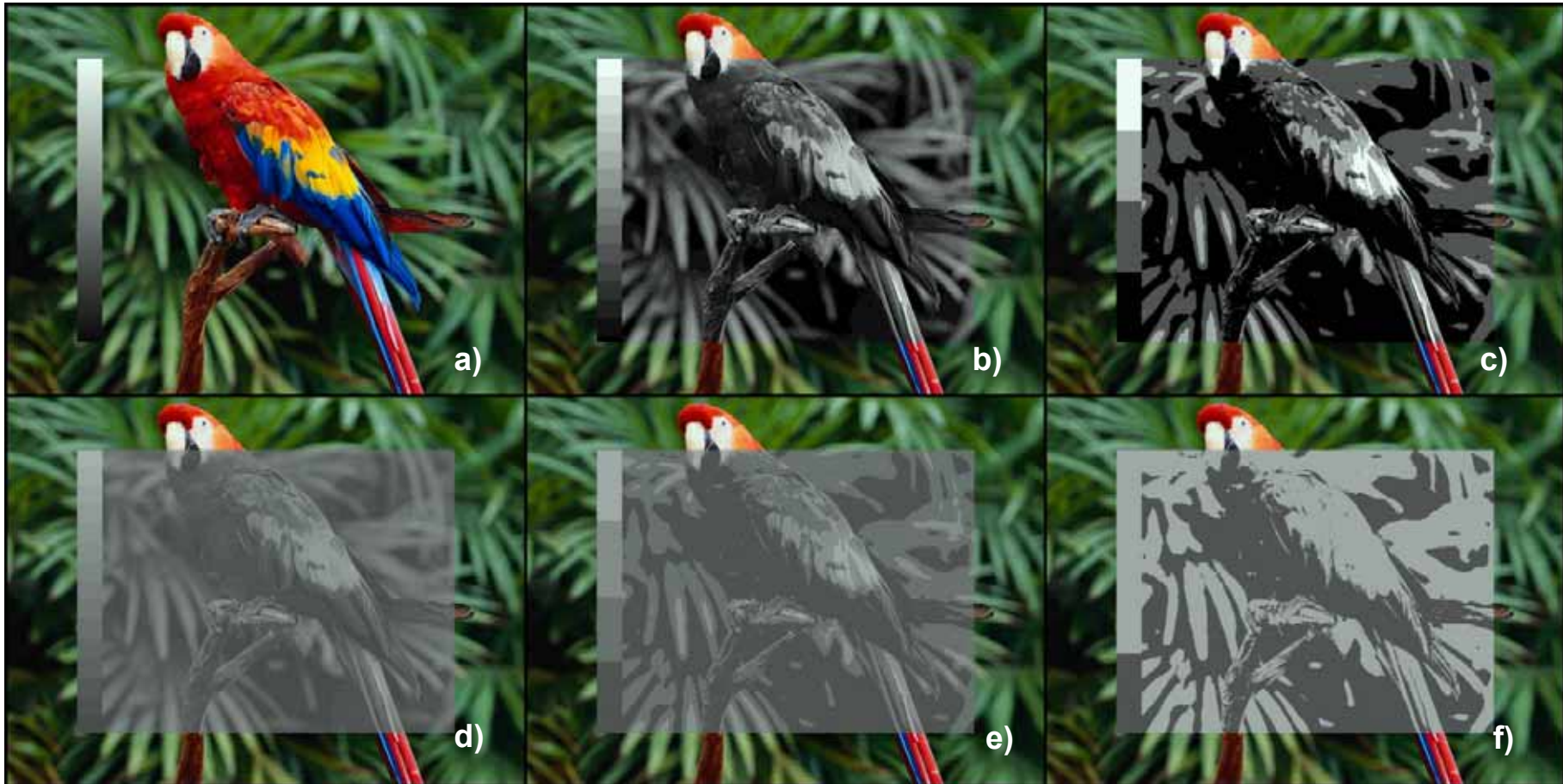

Ha a módosítás lineáris, a világos illetve sötét színek feltorlódnak, a kép kiég illetve elfeketedik.

A videó memória a színek képernyő értékeinek nyilvántartására szolgál. Technikai elnevezése kereső tábla – Look Up Table (LUT). A LUT módosítható a grafikus szerkesztő monitor beállításával, ekkor a beállítás a grafikus szerkesztő ablakaiban érvényesül. És módosítható a grafikus kártya beállításával, ekkor a beállítás valamennyi ablakban érvényesül.

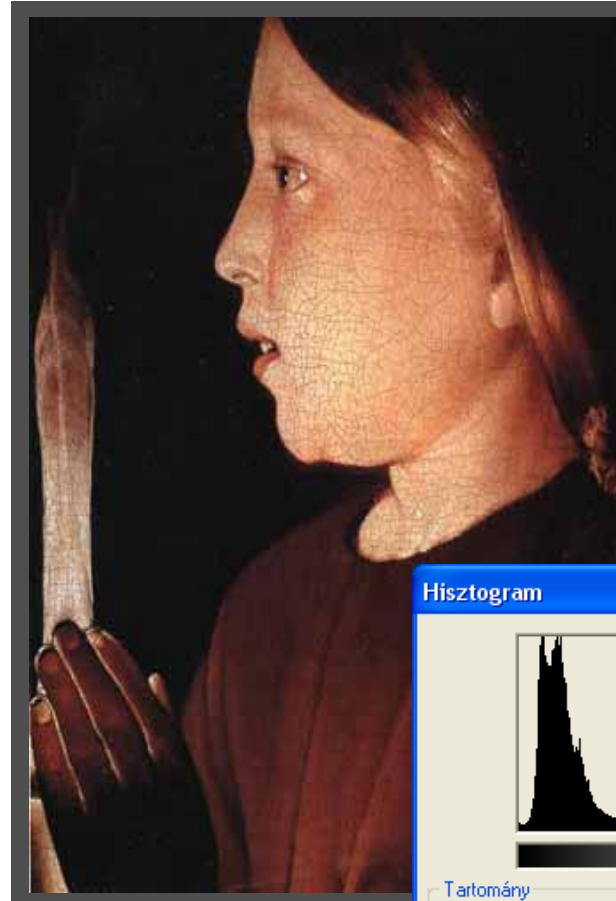
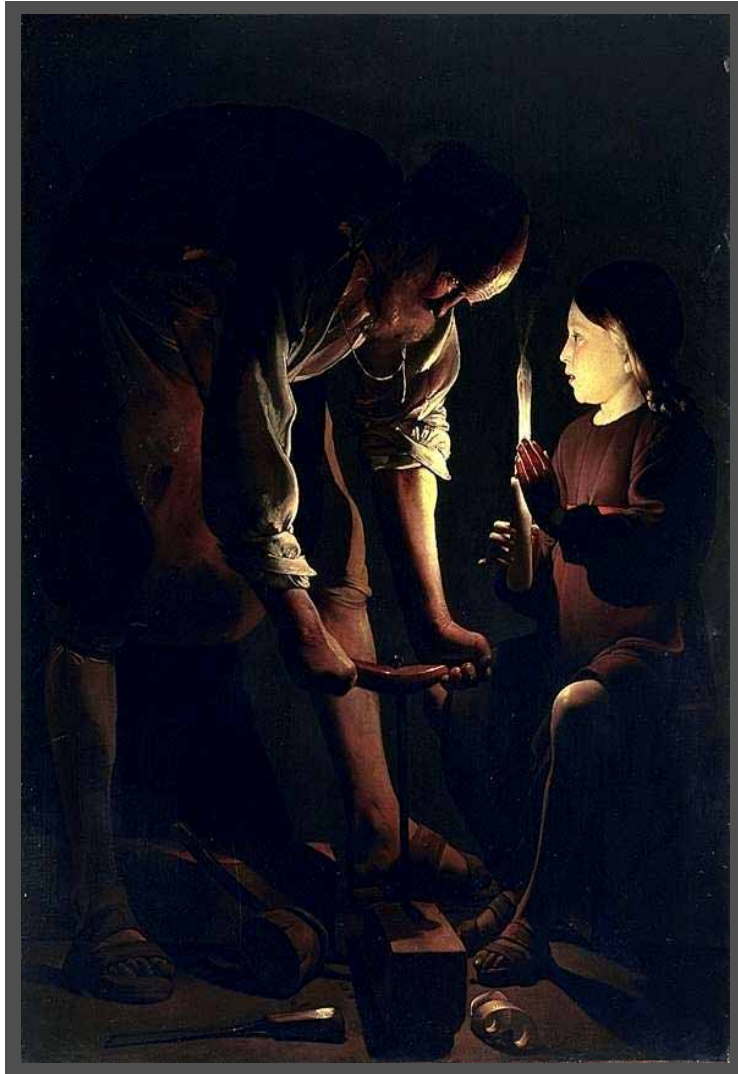

Képdinamika

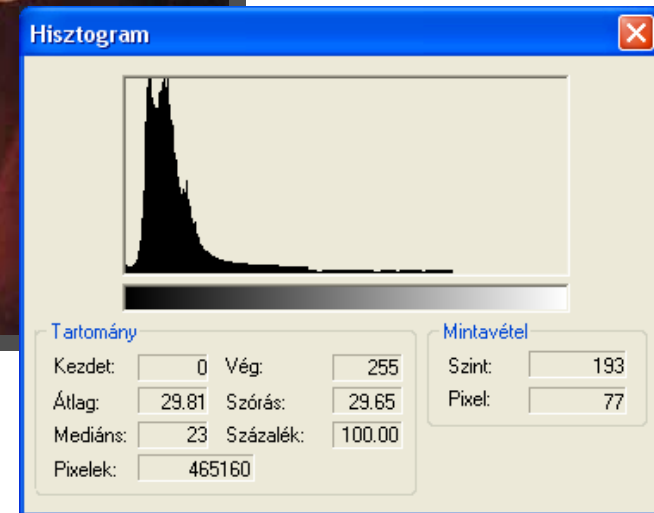

A dinamika és a világosság fokozatok viszonya: a) Teljes dinamika; b) Széles dinamika, sok fokozat; c) Széles dinamika, kevés fokozat; d) Szűk dinamika, sok fokozat; e) Szűk dinamika, kevés fokozat; f) Szűk dinamika, kevés fokozat.

Képdinamika

Georges de LaTour (1592-1652)
Krisztus az ácsműhelyben.
Forrás <http://www.kfki.hu/~arthp/>

Fehér pont (White point)

A fehér pont (legvilágosabb pont) beállítással kihasználható a rendelkezésre álló képdinamika terjedelme, azaz a legsötétebb és legvilágosabb képpont közötti lépcsőszám. A látvány kiválasztott pontja a képen fehér színű lesz (RGB 1,1,1). A fehér pont beállításra a szkennerekénél és professzionális digitális kameráknál van lehetőség.

A pixelképen a legvilágosabb pont utólag is módosítható. Az *Equalize* (automatikus kiegyenlítés) parancs a képdinamikát a rendelkezésre álló terjedelmen belül (RGB 0,0,0 – 1,1,1) arányosan széthúzza. Az eredményt az un. Histogrammal ellenőrizhető. (A legvilágosabbnak választott színt kör jelöli.)

Szinyei-Merse Pál (1845-1920) Rózsai, a művész lánya. Forrás <http://www.kfki.hu/~arthp/>

Színmélység (Color Mode, Color Depth)

Színmélység a szín mintavételezés (kvantálás) pontossága. A kvantálás is mintavételi eljárás, mértéke a memóriához igazodik:

- **2^1 1 bit = 1+1 szín (pl. Fekete-fehér).**
- **2^8 8 bit (1 byte) = 256 szín- vagy világosság fokozat.**
- **2^{24} 3 x 8 bit (3 byte) = 3 szín x 256 fokozat = 16 millió szín. + 8 bit – alfa csatorna = 256 átlátszóság fokozat.**
- **2^{36} 3 x 12 bit = 3 x 4096 fokozat.** A nagyobb színmélységre a képfelvevő eszközöknél (pl. szkennerek, videó kamera stb.) van szükség, mert a látvány dinamikája szélesebb mint a megjelenítő eszközöké (pl. képernyő, nyomtatás stb.) A továbbított pixelkép színmélysége azonban már 24-bites lesz.

Felbontás (Resolution)

A felbontás egységnyi területen létrehozható, (rögzíthető, megjeleníthető, címezhető stb.) képelemek száma.

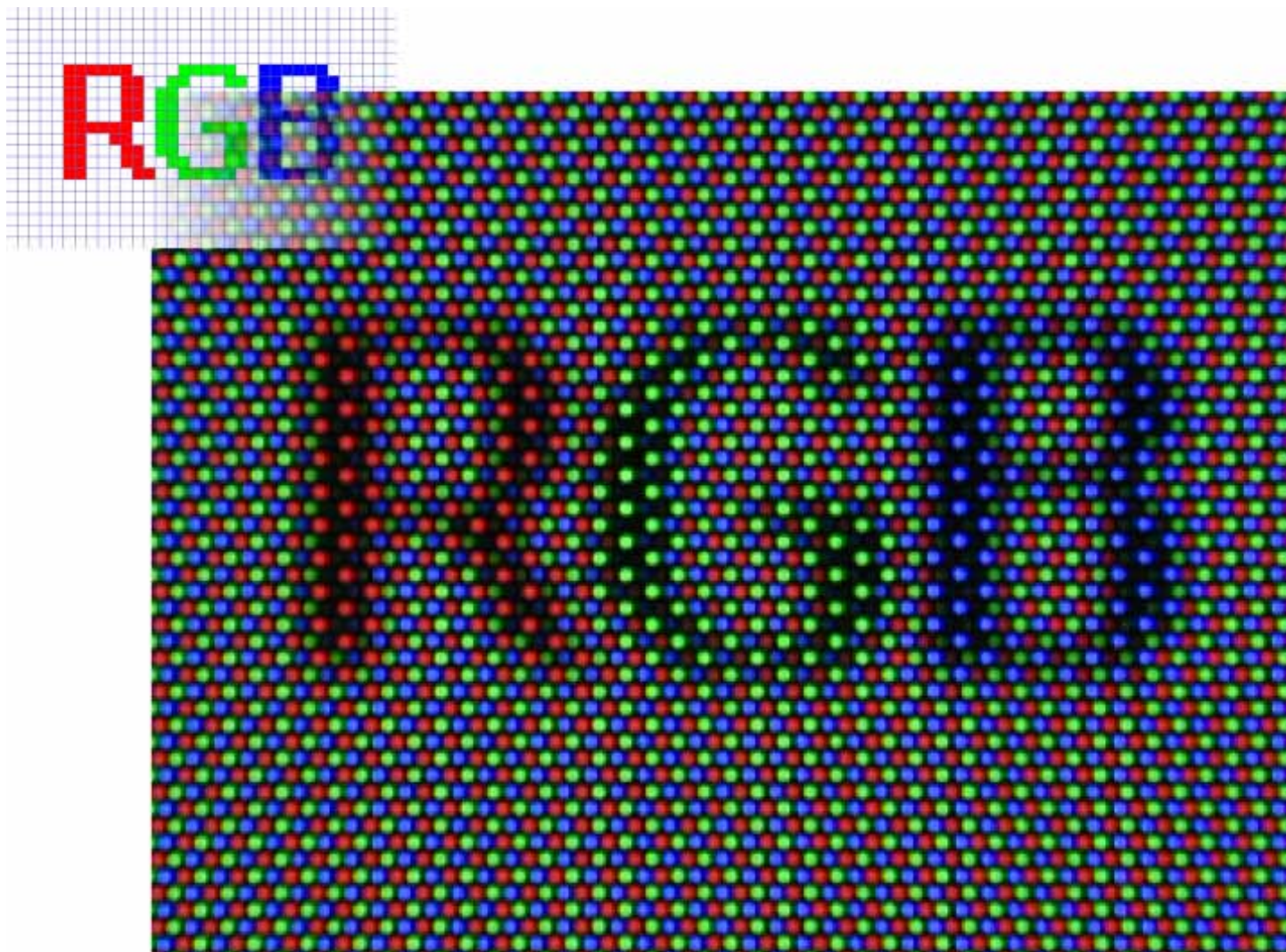
Mértékegységei változó képméretnél:

- **Sample/inch (minta/hüvelyk) - szkennerek**
- **Dot/inch (pont/hüvelyk) – tintasugaras nyomtató**
- **Line/inch (vonal/hüvelyk) –nyomdai nyomtatás (offset)**

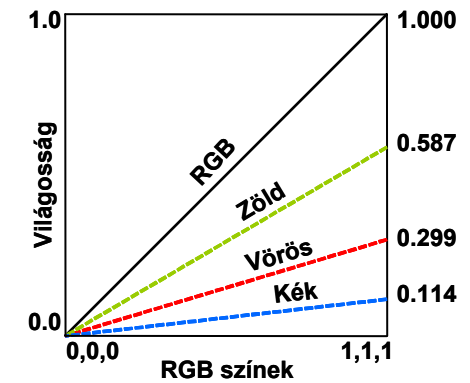
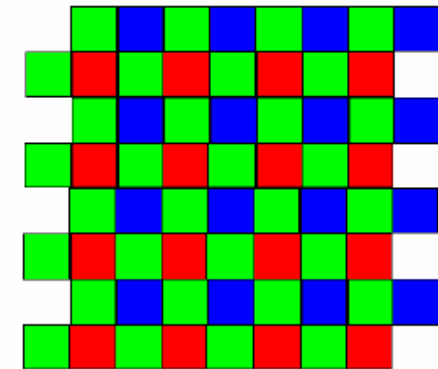
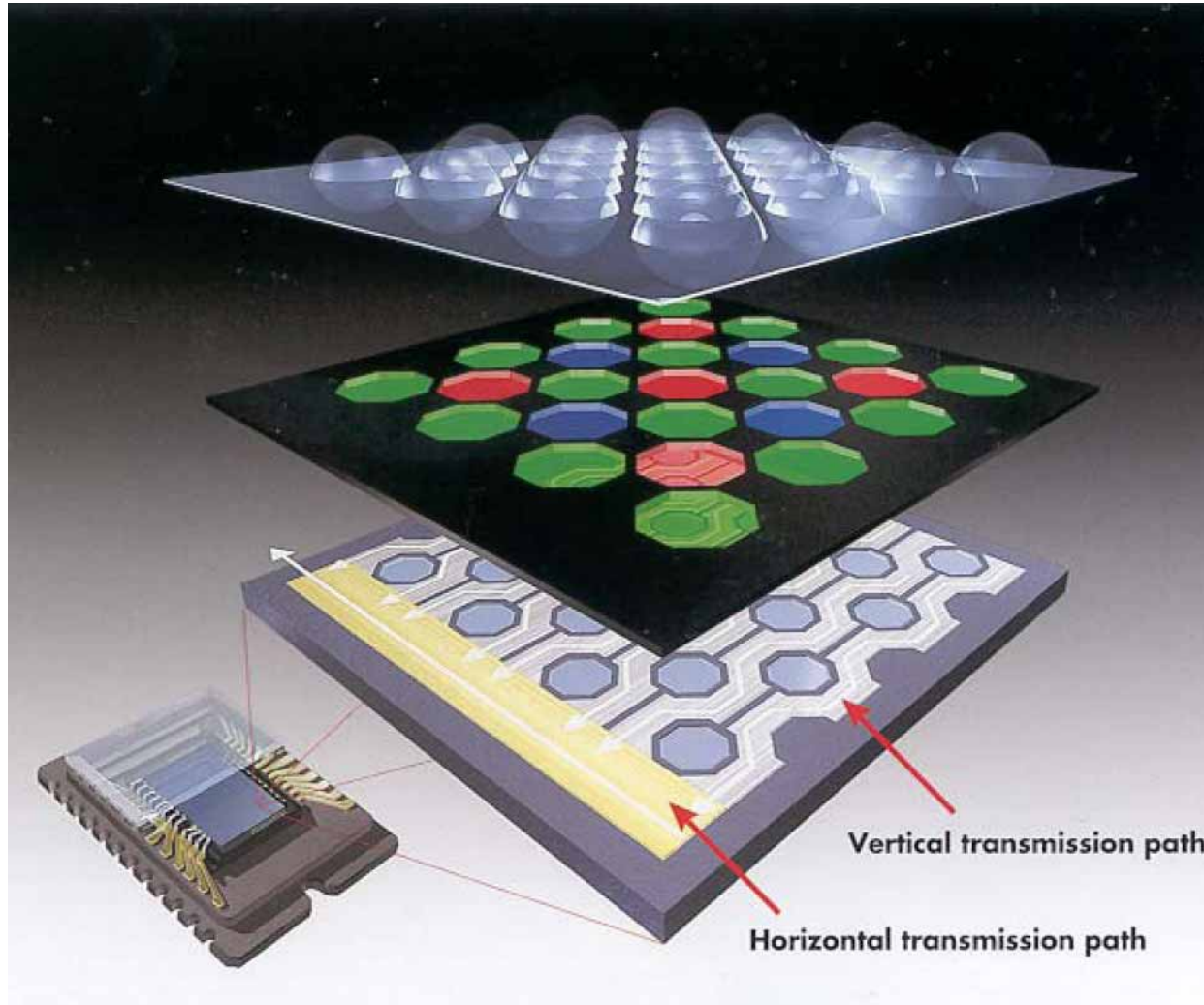
Mértékegységei állandó képméretnél:

- **Pixel / pixel (pixel/pixel) – képernyő, CCD-CMOS chip
(videó memóriához igazodó értékek: 320/200, 640/480,
1024/768, 1280/960, 1600/1200)**

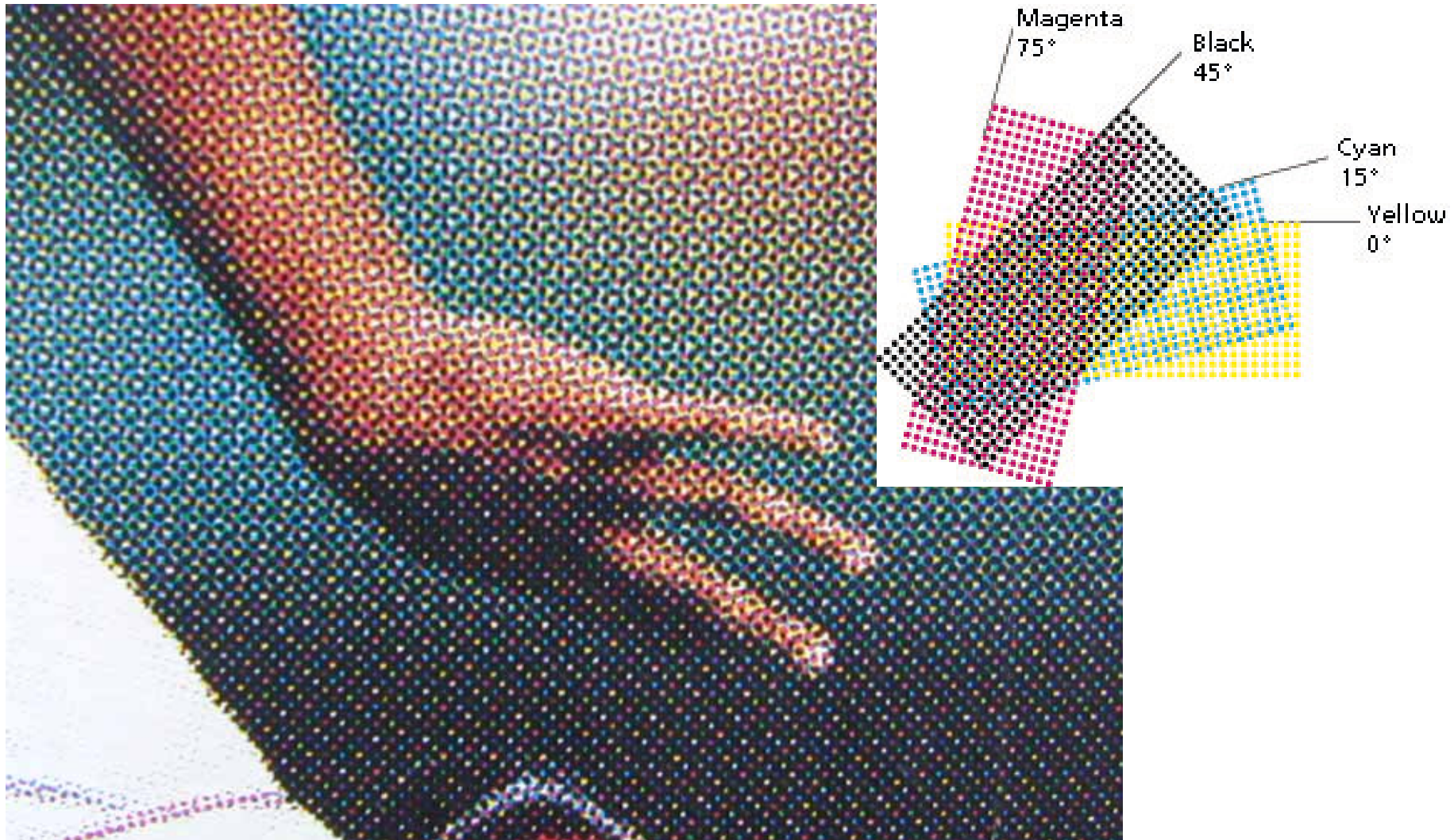
Felbontás – CRT

Felbontás – digitális kamera

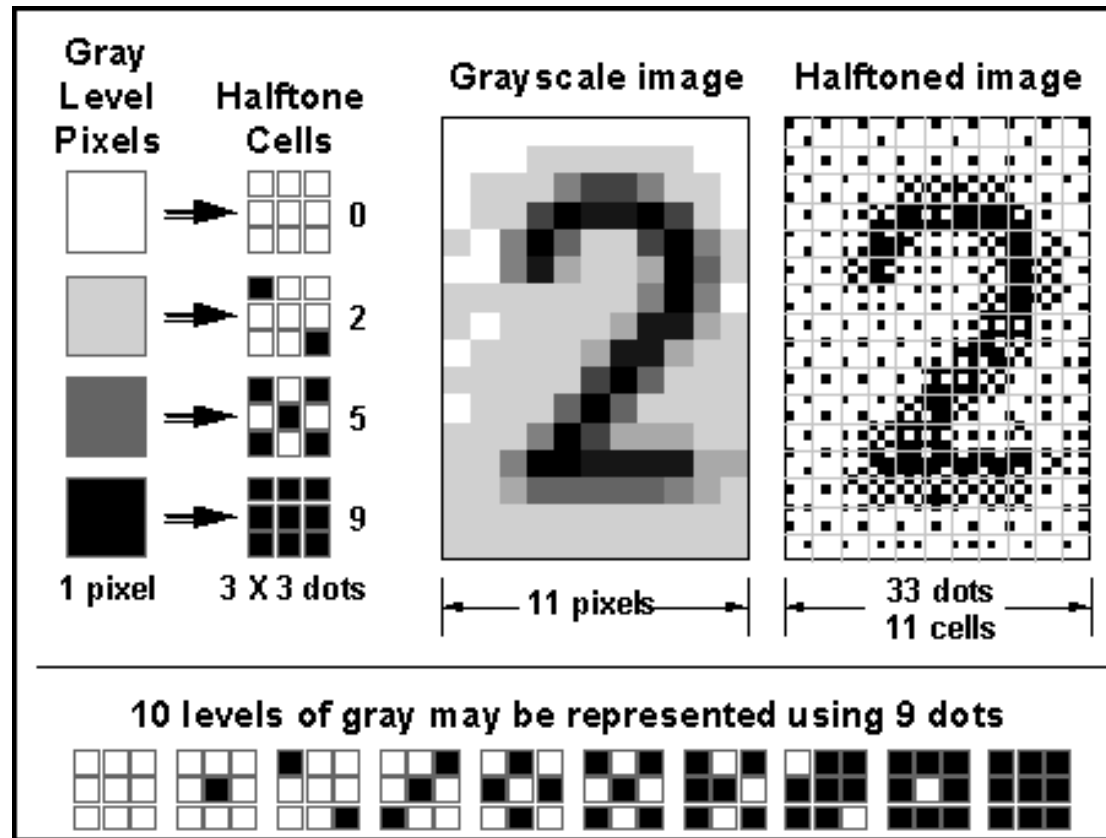

Felbontás - óriásplakát

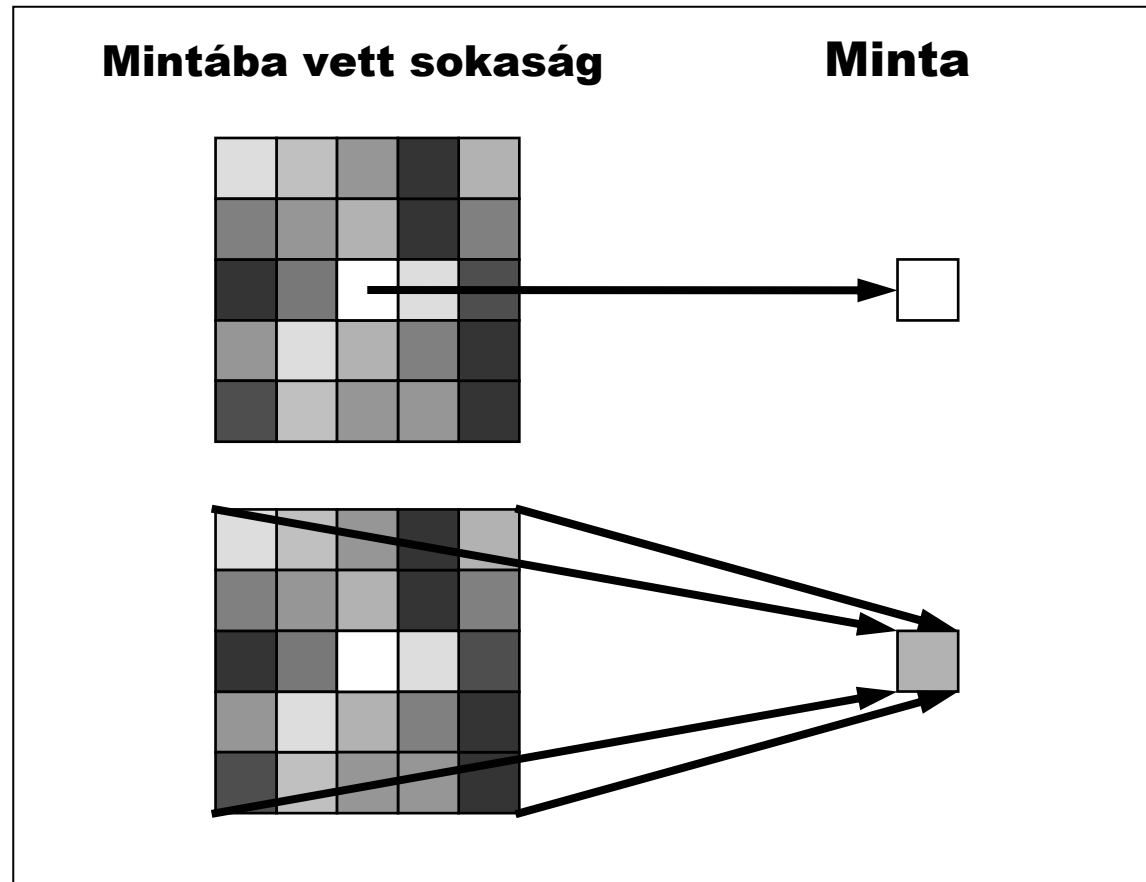

Felbontás - nyomtató

Diterálás (Dithering): Szemben a hagyományos nyomdatechnikával a számítástechnikában használt nyomtatók nem képesek változó méretű képpontok létrehozására. A négy nyomdai alapszín (Cián, Bíbor, Sárga és a fekete) fokozatait változó számú képpont csoporttal állítják elő.

Mintavétel

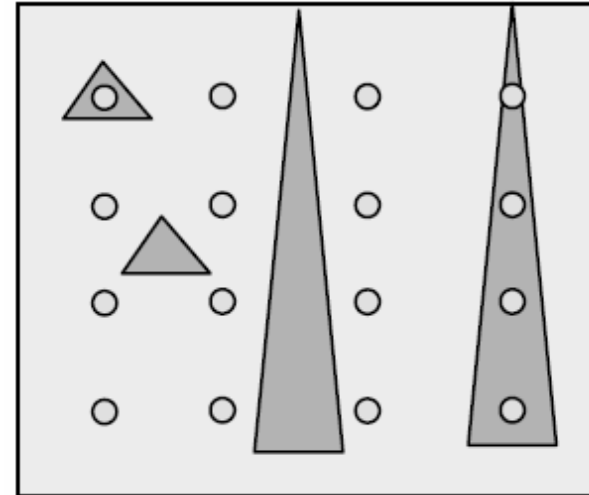

A felbontás (mintavételi gyakoriság) szükséges mértéke a látvány részletességétől függ.

Mintavétel

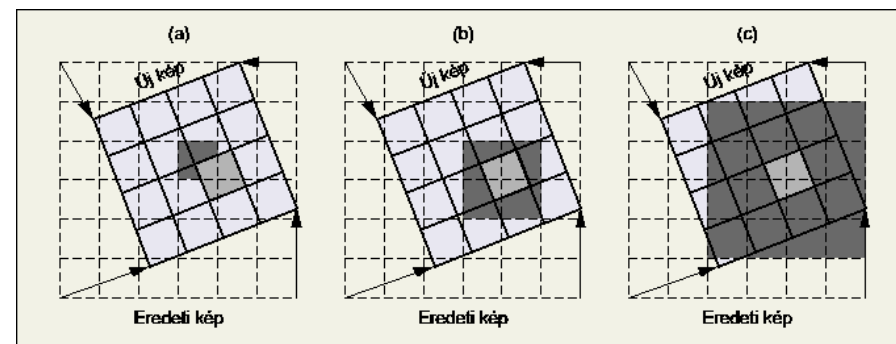
Mintavételezés (Sampling):

- **3D modell árnyalt megjelenítése (rendering)**
- **Vektoros alakzatok, pl. betűk raszterizálása,**
- **Grafikus adatfájl tömörítése, elmentése.**

Újramintavételezés (Resampling):

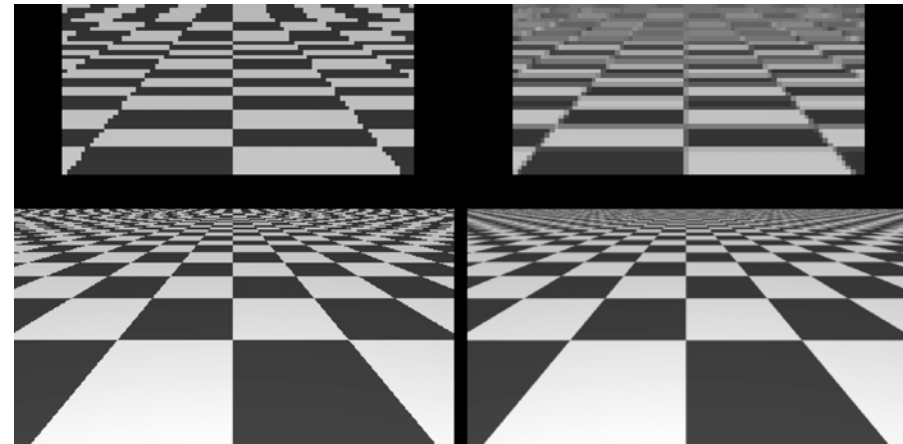
- **Pixelkép nagyítása-kicsinyítése**
- **Pixelkép torzítása (Warp),**
- **Pixelkép nyomtatása**

Mintavétel

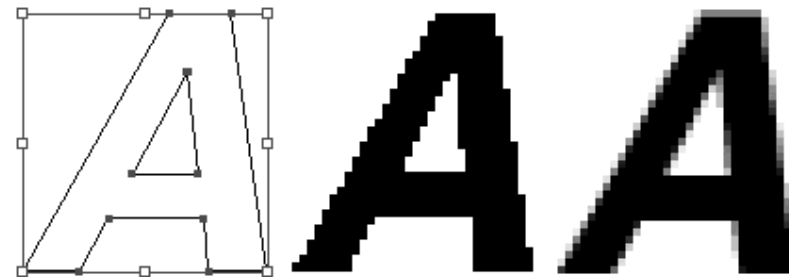
Az elégtelen mintavételi gyakoriság az un. alias típusú képhibákhoz vezet. Az alias típusú képhibák:

- **Fogazottság**
- **Moaré (Moire)**
- **Hibás képpontok (artefacts)**

Megoldás:

- **Növelni kell a mintavételi gyakoriságot, vagy**
- **csökkenteni kell a látvány részletességét, vagy**
- **zajjal elfedni a képhibákat.**

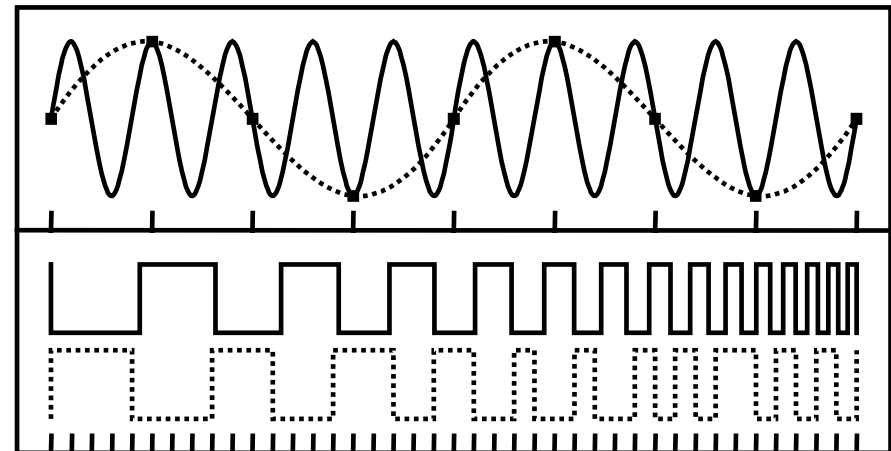

Alias jelenség

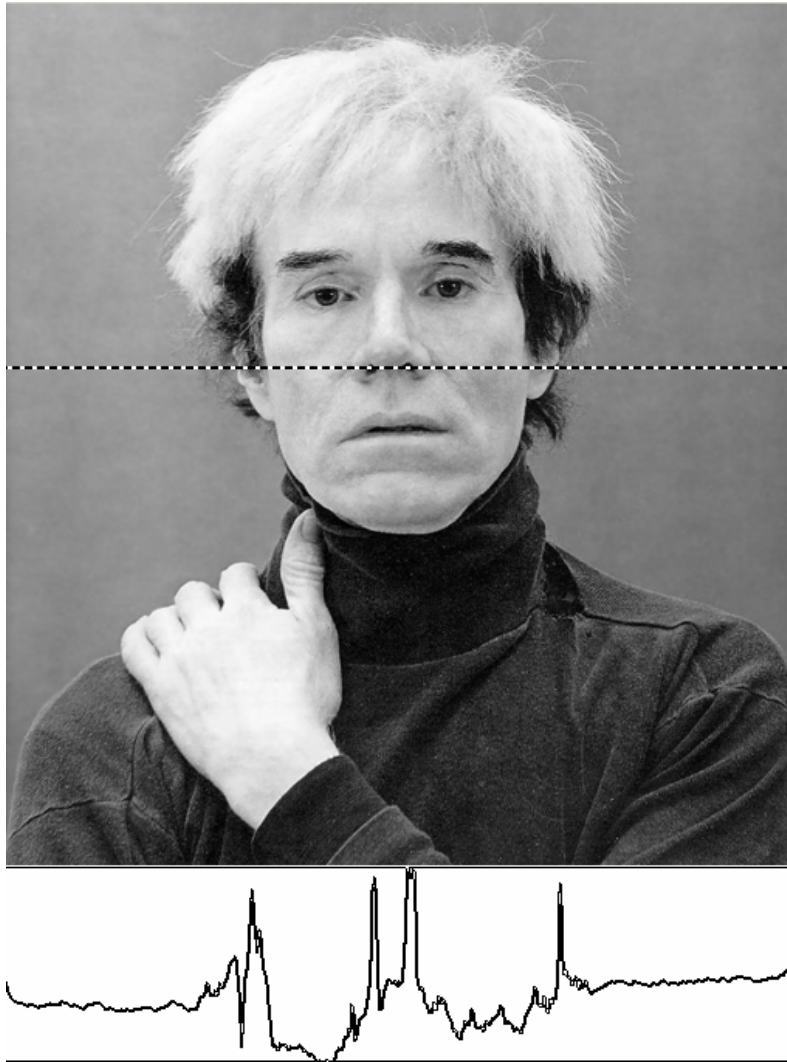
Alias jelenség: Analóg jel mintavételezése akkor megfelelő, ha a mintavételi frekvencia legalább kétszerese a jelben előforduló legmagasabb frekvenciának. Ha a mintavételi frekvencia alacsonyabb, a rekonstruált jelben a magas frekvenciák „álruhában” (*alias* latinul álruha, álarc) alacsony frekvencián jelennek meg.

Nyquist küszöb= $f_{max}/2$

Frekvencia: periódikusan ismétlődő esemény pl. hullám gyakorisága időegység alatt.

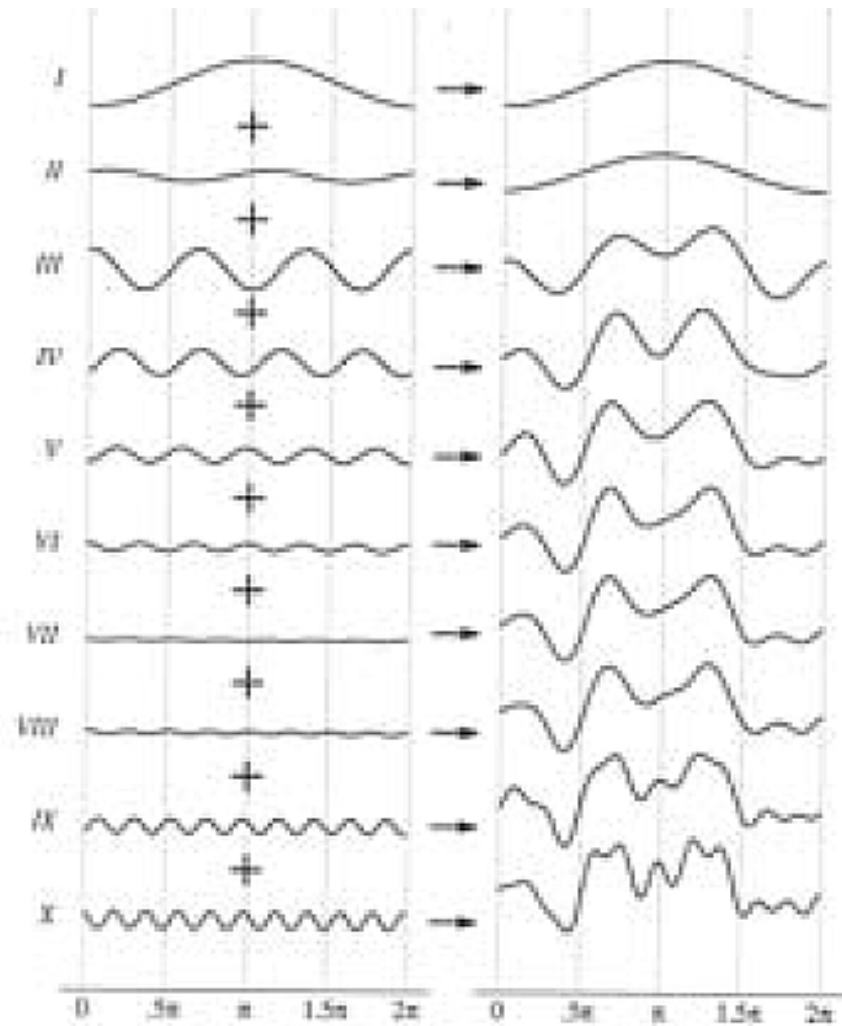
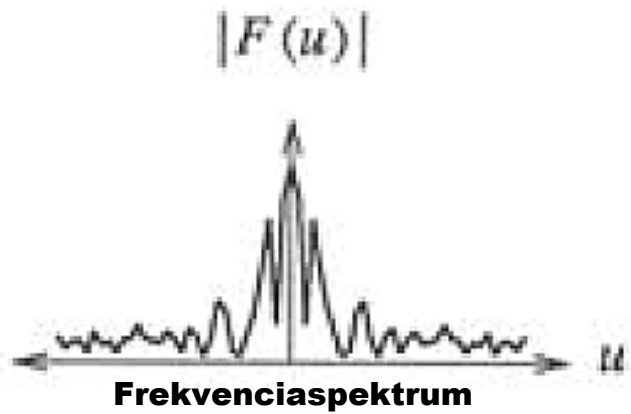
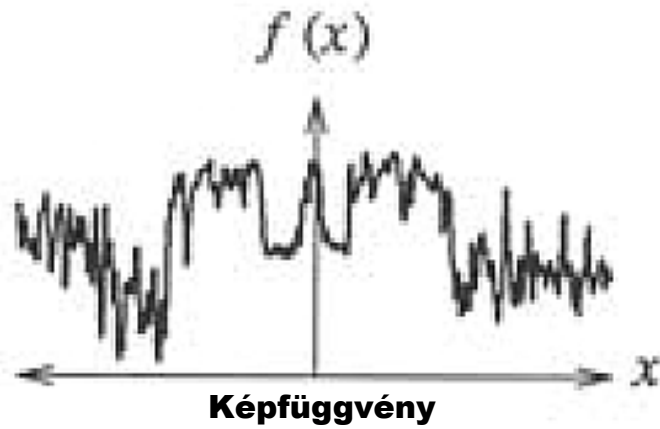
Fourier elemzés

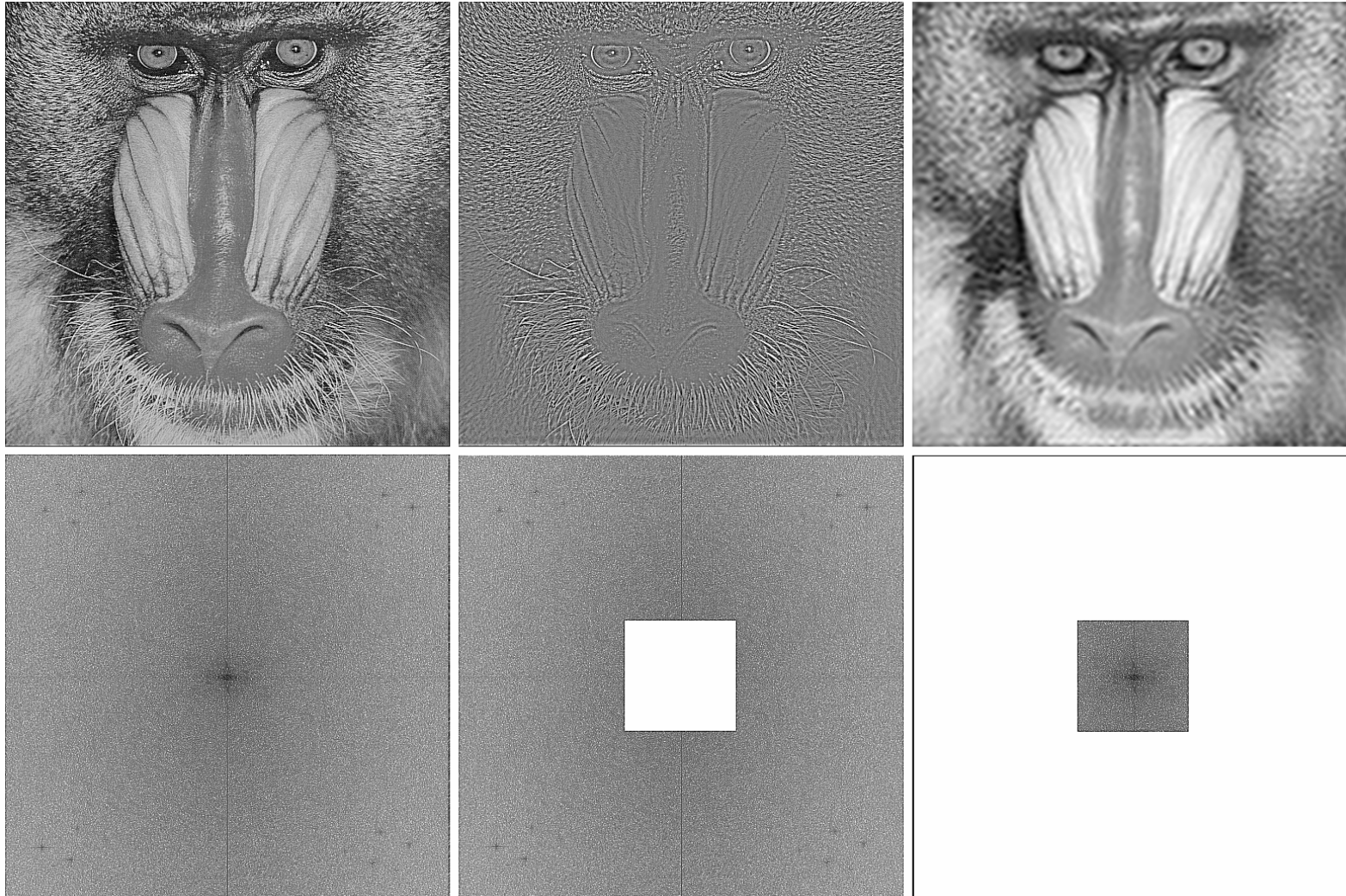
- **A pixelkép diszkrét RGB adatai analóg jellé (képfüggvényé) alakítható, majd a Fourier elemzés segítségével a képfüggvény növekvő frekvenciájú szinusz és koszinusz függvényekre bontható.**
- **A szinusz és koszinusz függvények felhasználhatók:**
  - **a kép magas frekvenciáinak csökkentésére, pl. az alias típusú képhibák csökkentése érdekében,**
  - **pixelkép tömörítésére.**

Például a Jpeg tömörítés a képet 8x8 pixelcsoportokra osztja, és a 64 pixelt 3 x 64 számozott (indexált) frekvencia függvényt sorral számszerűsíti. A számok – mivel ismétlődőek – tovább tömöríthetők. A függvény sorok száma tovább csökkenthető azzal is, hogy a CIE Lab színrendszerben rögzített három csatorna (világosság + kék-sárga + zöld-vörös) mintavételi gyakorisága is különböző lehet, pl. 4:4:4, 4:2:2 vagy 4:1:1.

Fourier elemzés

Anti-aliasing

Felül: mintakép, Alul: frekvencia spektrum: közepén az alacsony, a szélén a magas frekvenciákkal.

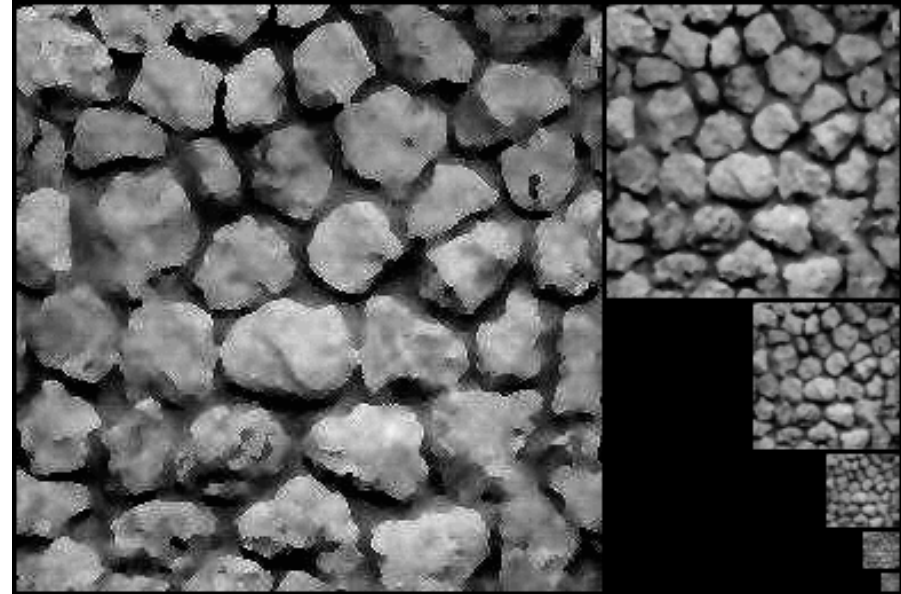
Felül: mintakép magas frekvenciákkal. Alul: frekvencia spektrum az eltávolított alacsony frekvenciákkal.

Felül: mintakép alacsony frekvenciákkal. Alul: frekvencia spektrum az eltávolított magas frekvenciákkal.

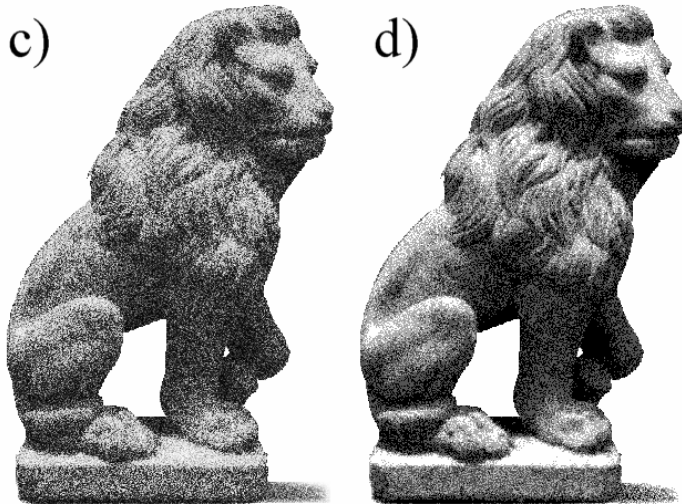
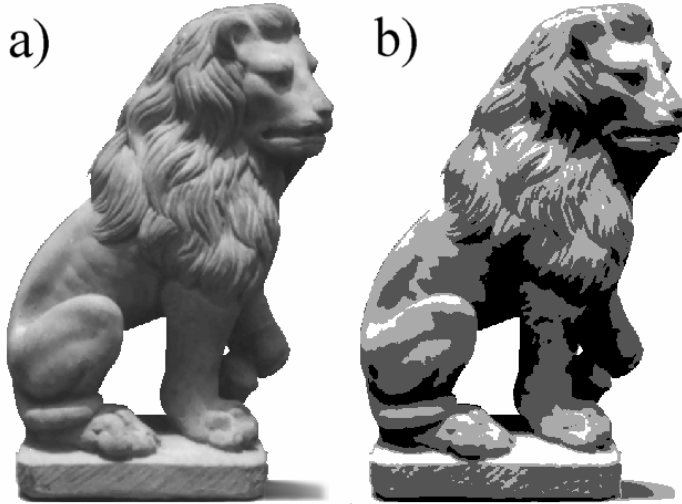

Képhibák javítása előszűréssel

Mip Mapping (*Multi In Parvo* – **Sok a kicsiben**) eljárást számítógépes árnyalás (*Rendering*) számításnál használják. A textúráképekből különböző felbontású változat készül, hogy a textúra részletessége a 3D-s geometria változó felbontású mintavételezéséhez igazodhasson. Így például a perspektívikuan rövidülő téglafal közeli képen a nagyfelbontású változat, a távoli képen a kis felbontású változat szolgáltatja a textúráképet.

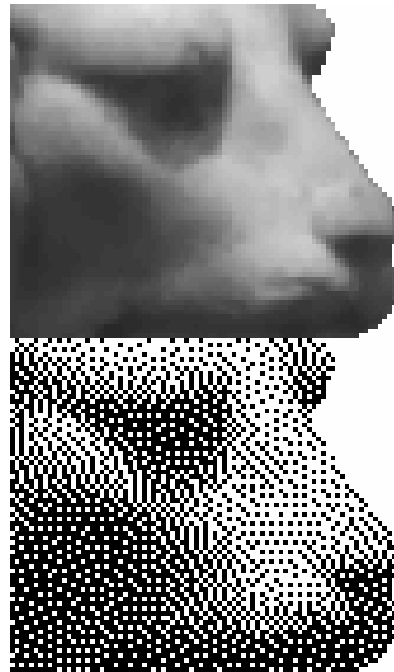
Képhibák elfedése zajjal

**Szürkefokozat szám csökkentés
(kvantálás) zaj nélkül és előkevert
zajjal:**

- a) Mintakép 64 szürkefokozattal**
- b) 4 szürkefokozatra kvantált kép,**
- c) Zajjal kevert 64 szürkefokozat**
- d) 4 szürkefokozatra kvantált
zajos kép.**

Utószűrés hibaterítéssel (Floyd-Steinberg)

3/16	5/16	7/16	1/16		

3/16	5/16	7/16	1/16		

3/16	5/16	7/16	1/16		

3/16	5/16	7/16	1/16		

3/16	5/16	7/16	1/16		

A *Floyd-Steinberg* algoritmus a több világosság fokozatú képből fekete-fehét készít. A mintavételezésnél (kvantálásnál) keletkező hibát (50 %-os szürkénél a legnagyobb) szétosztja a szomszédos pixelek között. A hiba 3/16-a kerül balra-le, 5/16-a le, 1/16-a jobbra le, és 7/16 jobbra. Az így keletkező mintázat jellegzetes hibája, hogy a képpontok kígyózó pontsorokat alkotnak, „férgesednek”.

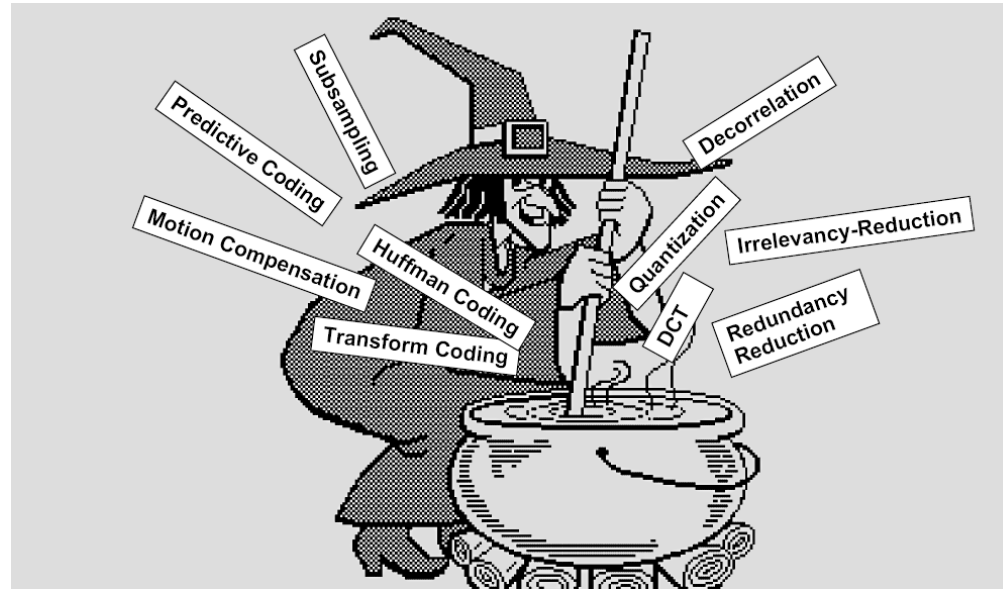
Grafikus adatcsere fájlformátumok

Követelmények:

- **Képminőség (vesztéses / veszteség mentes)**
- **Kiegészítő adatok**
  - **Animáció**
  - **Alfa csatorna**
  - **Gamma**
  - **Georeferenciák (pixelek közötti távolság)**
- **Fájlméret (tárolás, adatviteli sebesség)**
- **Létrehozási idő (kódolás)**
- **Letöltési idő (dekódolás)**
- **Skálázhatóság (progresszív letöltés, különböző felbontás)**

Tömörítés (Compression)

- **Színindexálás**
- **RLE – Run Length Encoding**
- **Huffman**
- **LZW – Lempel-Ziv-Welch**
- **Mintavételi gyakoriság csökkentése:**
4:4:4, 4:2:2, 4:1:1
- **DCT – Discrete Cosine Transformation**

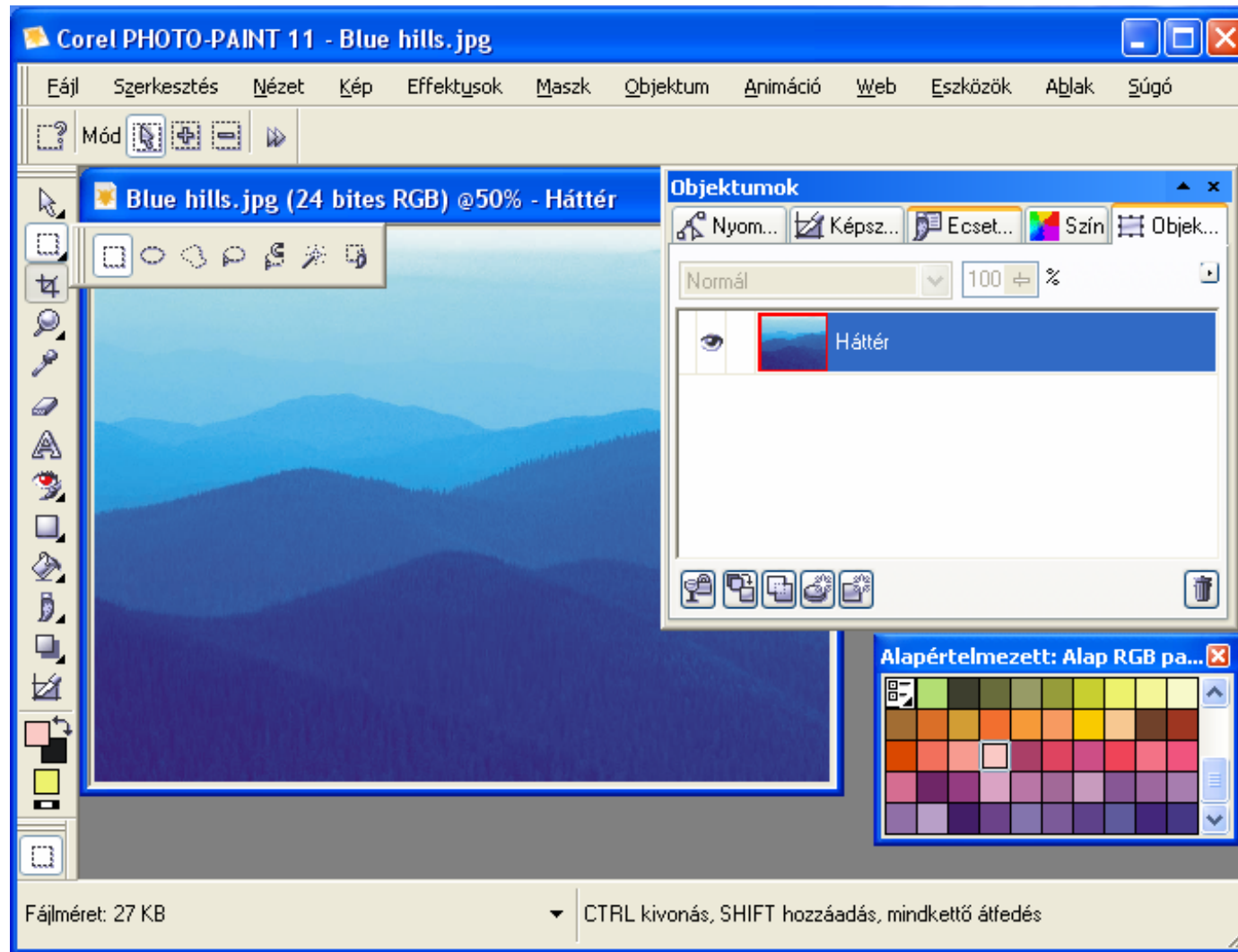
Grafikus adatcsere fájlformátumok

Fájltípusok

- **Raw (feldolgozatlan): Targa**
- **Raw – digitális kamerákhoz**
- **OP rendszer Copy-Paste műveleteihez: Bmp**
- **Internethez: Gif, Jpeg, Png**
- **Professzionális munkákhoz: Tiff**

Corel Photo-Paint

© BME Építésztechnológiai Kar, Építészeti Ábrázolás Tanszék munkaközössége,
Peredy József, Szoboszlai Mihály, Kiss Zsolt, Strommer László, Ledneczki Pál,
Batta Imre, Juhász Péter, Fejér Tamás, Kovács András, Kovács András Zsolt.
1998-2004.